

Statsråd Bjarne Håkons Hanssens innledning

La meg først få takke Hans-Petter Graver og Granskningskommisjonen for deres første rapport.

Slik denne saken utviklet seg utover vinteren og våren, mener jeg regjeringen tok en nødvendig beslutning da det ble bestemt å nedsette en granskningskommisjon. Jeg vil også minne om at alle de involverte hilste granskingen velkommen. For å skape ro rundt UDIs arbeid og legge grunnlaget for en god styring av utlendingsfeltet i tiden fremover, var det helt nødvendig å få avklart de spørsmål og problemstillinger som Hans-Petter Graver har redegjort for. Det var oppstått en situasjon vi ikke kunne leve med. Ord sto mot ord, påstand mot påstand. Hadde UDI gått ut over regelverket og de politiske signaler som direktoratet hadde fått fra statsråd Erna Solberg?

Kommisjonen svarer et klart og tydelig ja på spørsmålet om UDIs ledelse har gått utover de fullmakter og de instruksjoner de har fått.

I rapporten sies det at:

”ledelsen i UDI var preget av en kultur hvor det å legge seg i lovens ytterkant og ”tøye grensene” verken ble oppfattet som problematisk, kritikkverdig eller i strid med tillitsforholdet mellom departementet og direktoratet. Hvor dette skjer systematisk for en gruppe av saker for å fremme eget syn, er det etter kommisjonens syn klart i strid med alminnelige prinsipper for underordningsforholdene i forvaltningen.”

Og videre:

”Etter granskningskommisjonens oppfatning kan det ikke være tvilsomt at direktoratet har bygd på en uriktig forståelse av utlendingslovens § 8 annet ledd.”

Og:

”Når direktoratet mente at de likevel hadde frihet innenfor rammen av utlendingslovens § 8 annet ledd til å realisere sitt forslag, fremstår det etter granskningskommisjonens oppfatning som uforståelig at departementet ikke ble varslet i forkant.”

Dette er en meget alvorlig kritikk, som innebærer at her må det ryddes opp. Min oppgave er å sørge for å få gjennomført de tiltak som er nødvendig for å sikre tydelige styringsforhold, avklarte roller og klare rutiner, som hindrer at dette kan skje. Vi vil i det videre arbeidet måtte bygge på de konklusjoner og tilrådninger vi finner i denne rapporten og i neste rapport fra kommisjonen, som i følge mandatet skal komme med forslag til endringer i styringsdialog, regelverk eller retningslinjer som sikrer at UDI i praksis følger gjeldende lov, forskrift og instruks.

Flyktning- og innvandringsområdet er et svært politisert felt, med stor offentlig oppmerksomhet. Det er naturlig, siden dette dreier seg om vanskelige avveininger der det ikke finnes noen klare fasitsvar. Men nettopp derfor tror jeg det også er en bred enighet om nødvendigheten av

en politisk styring med et så viktig område. Politikere som meg skal ikke avgjøre enkeltsaker, men vi skal trekke opp linjer og gi klare føringer for behandlingen av disse sakene.

Vi må ha et klart skille mellom politikk og fag. Det innebærer at vi må stole på at det apparatet vi har for å behandle disse sakene lojalt følger de lover, forskrifter og instruksjoner vi gir. Dette handler om tillit, og tillit er vi helt avhengig av for at dette skal fungere.

Jeg vil ha embeds- og tjenestemenn som har klare meninger, og som gir tydelig råd. Jeg ønsker meg ikke en forvaltning av ja-menn og –kvinner som sier det de tror jeg ønsker å høre. Det er lov å være uenig med politikerne. Men når jeg og mine politiker-kolleger har lyttet, vurdert og tatt en beslutning, når en lov eller forskrift er vedtatt, når en instruks er gitt, da må vi kunne ha tillit til at de mange enkeltsakene blir behandlet i tråd med våre beslutninger. Dette har hele tiden fra min side blitt presisert som sakens kjerne.

Jeg er glad for at når det gjelder min og departementets rolle, konkluderer kommisjonen med:

”Kommisjonen finner det godtgjort at departementet ikke ble orientert om direktoratets praksis før brevet 23. januar 2006. Departementet reagerte raskt og adekvat på dette brevet, først gjennom kontaktmøtet 2. februar 2006, senere gjennom møter og brev.”

Granskningskommisjonen skulle også vurdere Manuela Ramin-Osmundsens rolle i forbindelse med direktoratets behandling av de såkalte MUF-er sakene. Bakgrunnen for at hennes rolle er vurdert særskilt, er at hun ble utnevnt som UDI direktør 17. mars i år, det vil si etter at det var reist spørsmål om direktoratets behandling av MUF-er sakene var i tråd med departementets føringer. Forut for utnevningen av Ramin-Osmundsen hadde jeg en samtale med henne, der hun sa at hun ikke hadde hatt kjennskap til at UDI utformet en praksis, og stadfestet denne i et eget praksisnotat, høsten 2005, der det ble klart at MUF-ere som ikke fikk arbeidstillatelse etter den egne forskriften, skulle få opphold etter utlendingslovens § 8 annet ledd. Utnevningen av Ramin-Osmundsen som UDI direktør var et uttrykk for at vi hadde tillit til hennes forklaring.

Jeg er glad for at rapporten ikke sier at det var feil av meg å ha en slik tillit til henne. Rapportens konklusjoner gir ikke grunnlag for å fastslå at Manuela Ramin-Osmundsen har ført meg bak lyset. Det er jeg som sagt veldig glad for.

Jeg siterer fra rapporten:

”Ut fra de forklaringer kommisjonen har mottatt, gjennomgang av referater fra direktørmøtene og andre dokumenter, kan ikke kommisjonen se at Manuela Ramin-Osmundsen var med på å forberede opplegget av praksis i forhold til den midlertidige forskriften.”

Manuela Ramin-Osmundsen meddelte meg sist fredag at hun ønsker å fratre stillingen. Hun har understreket for meg at hun er uenig i den beskrivelsen som rapporten gir av lederkulturen i UDI, og hun identifiserer seg på ingen måte med en kultur som innebar noen form for illojalitet i forhold til departementet. Hun har likevel kommet til at det vil være vanskelig for henne å lede UDI gjennom de utfordringer de nå står overfor når det gjelder å gjenopprette det tillitsforholdet som er helt avgjørende for en god politisk styring av flyktning- og innvandringspolitikken. Det er en beslutning det står respekt av.

Jeg har stor forståelse for at hun nå har kommet til at den beste løsningen både for henne og for UDI som etat er at hun fratrer som UDIs direktør. Samtidig er jeg glad for at hun ønsker å stå til disposisjon for nye oppgaver og nye utfordringer. I første omgang vil det være å lede et prosjekt i Utenriksdepartementet som har som formål å knytte sammen to viktige politikkområder, migrasjonspolitikken og utviklingspolitikken.

Dette er spørsmål som har kommet stadig høyere på den internasjonale politiske dagsorden. Heller ikke her finnes det noen opplagte og konkrete svar og tiltak som kan settes i gang. Det er en jobb som må gjøres, og som vi må komme i gang med så snart som mulig.

Dette arbeidet vil involvere mange departementer og statsråder, men selvfølgelig først og fremst utviklingsminister Erik Solheim, utenriksminister Jonas Gahr Støre og meg selv. Vi er glade for å hente henne med oss i dette arbeidet.

La meg så til slutt si noen ord om Utlendingsdirektoratet som etat og dets ansatte.

Det reises i den rapporten vi i dag har fått overlevert en alvorlig kritikk mot enkeltpersoner og UDIs ledelse mer generelt. Det må både direktoratet, departementet og jeg som ansvarlig statsråd ta på alvor. Men det er viktig for meg å få understreke at Utlendingsdirektoratet medarbeidere og ledelse de siste årene har lagt ned en stor innsats i å øke effektiviteten og bedre servicen i forhold til brukerne og allmennheten. Det må ikke nå tegnes et bilde av at alt har vært og er galt i UDI. Det vil være feil. På mange områder er det gjort en formidabel innsats de siste årene.

Utlendingsdirektoratets ansatte jobber på ett av de mest krevende områdene innen forvaltningen. Jeg tror at de må leve med at de vil være utsatt for et nærmest konstant kritisk søkelys. Det er en skjebne de deler med tilsvarende direktorat i andre land. Vi trenger ikke å gå lenger enn til nabolandene for å finne tilsvarende eksempler. Da er det viktig for meg å understreke at jeg vet at direktoratet har en stab som står på og gjør så godt de kan. Jeg håper at den jobben vi nå skal gjøre fra vår side, vil bidra til at de får ro til å gjøre en god jobb.